

დეონტური მოდალობის მორფოსინტაქსის ტიპოლოგიური ანალიზი
ქართული ენის პერსპექტივიდან

მარიამ ხოხონიშვილი

*სამაგისტრო ნაშრომი წარდგენილია ილიას სახელმწიფო უნივერსიტეტის
“მეცნიერება და ხელოვნების” ფაკულტეტზე “გამოყენებითი ენათმეცნიერების”
მაგისტრის აკადემიური ხარისხის მინიჭების მოთხოვნის შესაბამისად*

სამეცნიერო ხელმძღვანელი: თამარ მახარობლიძე, პროფესორი

ილიას სახელმწიფო უნივერსიტეტი

თბილისი, 2023

„როგორც წარდგენილი სამაგისტრო ნაშრომის ავტორი ვაცხადებ, რომ ნაშრომი წარმოადგენს ჩემს ორიგინალურ ნამუშევარს და არ შეიცავს სხვა ავტორების მიერ აქამდე გამოქვეყნებულ, გამოსაქვეყნებელ, მიღებულ ან დასაცავად წარდგენილ მასალებს, რომლებიც ნაშრომში არ არის მოხსენიებული ან ციტირებული სათანადო წესების შესაბამისად“

მარიამ ხოხონიშვილი

15.06.2023

აბსტრაქტი

წინამდებარე ნაშრომში წარმოდგენილია დეონტური მოდალობის ტიპოლოგიური ანალიზი, გერმანიკული (გერმანული და ინგლისური) და რომანული (ფრანგული) ენების თავისებურებების შეპირისპირებათა საფუძველზე, ქართული ენის პერსპექტივიდან, არა მარტო სალაპარაკო, არამედ ქესტური ენების მაგალითზე.

ნაშრომის მიზანია, ტიპოლოგიური ანალიზის საფუძველზე, მოინიშნოს ქართული ენის დეონტური მარკერების სემანტიკური და ფუნქციური თავისებურებების ადგილი, მსოფლიო ენობრივ რუკაზე. გაანალიზებული მასალით, კიდევ ერთხელ დასტურდება თეორია, რომ ენებში, რომლებშიც მოდალობა კავშირებითი კილოთი გადმოიცემა, სხვა მორფოლოგიური მარკერების როლი სუსტდება (მაგ.: ქართული) და პირიქით, თუ კილოს როლი ნაკლებადაა გამოხატული, დამხმარე მოდალური ზმნები ძირითად ადგილს იკავებს.

ნაშრომის ბოლოს წარმოდგენილია კორპუსული ორი კვლევა. ერთი მხრივ, „ქართული ენის კორპუსში“ (<http://gnc.gov.ge/gnc/page>) ჩატარებული დიაქრონული, შეპირისპირებითი ანალიზით, კიდევ ერთხელ დასტურდება დეონტური მოდალობის მთავარი მარკერის - „უნდას“ გამოყენების სემანტიკური და სტრუქტურული თავისებურებები. შესაბამისად, ნაშრომი ადგენს, რა ძირითადი კავშირები და მიმართებები არსებობს მწკრივების (აწმყოს კავშირებითი, II კავშირებითი, II თურმებითი) ნიშნებსა და დეონტური მოდალობის მორფოლოგიურ მარკერებს შორის. მეორე მხრივ, „ბავშვის მეტყველების კორპუსში“ (https://childes.iliauni.edu.ge/ge/?fbclid=IwAR2uUz2fcX6w_caDJBxU959BcQXFoo4GzKeAp6HCTYQ1RjM6NI-mS8SWaU) სამ წლამდე ბავშვის ცოცხალ მეტყველებაზე დაკვირვებით დგინდება, რომ ამ ასაკში დეონტური მოდალური ფორმები შეზღუდულად გამოიყენება და მოდალურზე მეტად ქვეწყობილ წინადადებებს ენიჭება უპირატესობა. სამუშაოები აგრეთვე აქცენტირდება, ამ მიმართულებით კვლევათა გაგრძელების საჭიროებაზე.

საკვანძო სიტყვები: მოდალობა, დეონტური მოდალობა, „უნდა“, ტიპოლოგიური ანალიზი, კავშირებითი კილო, მოდალობა დამხმარე ზმნებში, მოდალობა ჟესტურ ენებში, მოდალობა ბავშვის მეტყველებაში

Abstract

This study presents a typological analysis of deontic modality on the basis of a comparison of characteristics of Germanic (English and German) and Romance (French) languages from the perspective of the Georgian language not only based on the example of verbal but also sign languages as well.

The main goal of this paper is to mark the place of semantic and functional characteristics of the Georgian language's deontic modal markers among other languages. The analyzed material confirms the theory that in languages (such as Georgian) where the main marker of modality is a subjunctive mood, the role of other morphological markers is weakened; on the contrary, if the role of the mood category is not distinctly defined, auxiliary verbs are significantly represented.

In this paper, two corpus studies have been realized. On the one hand, the diachronic, controversial research based on “the Georgian National Corpus” (<http://gnc.gov.ge/gnc/page>) has once more revealed the semantical and structural characteristics of the main marker of Georgian deontic modality, “must”. As a consequence, the paper shows the most significant interrelation factors between the verbal suffixes and the morphological markers of deontic modality.

On the other hand, according to the second research based on “The Child Speech Corpus” (https://childes.iliauni.edu.ge/ge/?fbclid=IwAR2uUz2fcX6w_caDJBxU959BcQXFoo4GzKeAp6HCTYQ1RjM6NI-mS8SWaU) studies, it is found out that the deontic modal forms are hardly used by a three-year-old Georgian child. The phrases are much more subordinate

than modal ones. The research emphasizes the significance of the continuation of exploration in this scientific direction.

Keywords: modality, deontic modality, “must”, typological analysis, subjunctive, modality in auxiliary verbs, modality in sign languages, deontic modality in the child speech corpus